

Inarin kunta

Laaja hyvinvointi- ja
turvallisuussuunnitelma
2026–2029

Organisaatio:Inarin kunta
Yhteystiedot:Piiskuntie 2 99800 Ivalo, inari@inari.fi, www.inari.fi
Pääotsikko:Laaja hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029
Kv / kh / ltk hyväksymä: ...Kirjoita mikä toimitus on hyväksynyt ja pvm tai poista rivi
Laadittu / voimaantulo:.....Kirjoita tähän, milloin on laadittu tai voimaantulo pvm tai poista rivi
Diaarinumero:453/00.01.02.00/2025

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 koostaminen.	4
2.1	Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi.....	5
2.2	Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman käsittely ja hyväksyminen	6
3	Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029	7
3.1	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	8
3.2	Työikäisten hyvinvoinnin edistäminen.....	20
3.3	Suunnitelma ikääntyvän väestön tukemiseksi.....	22
3.4	Kaikkien ikäryhmien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma	24
3.5	Saamelaisväestöä koskeva täydentävä suunnitelma	31
3.6	Kotoutumisen edistäminen	34
4	Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano	36
	Keskeisimmät liittyvät asiakirjat	37

1 Johdanto

Mikä on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma?

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 §:ssä todetaan, että kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Laki velvoittaa kuntia valmistelevaan valtuustokausittain hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman. Kunnan tulee asettaa strategisessa suunnittelussaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määrittellä tavoitteita tukevat toimenpiteet.

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelu

Kaikki kunnan keskeinen päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan kuntastrategiasta. Kuntastrategia on pitkän aikavälin päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulevaisuuden suunta tai kantava idea, joka suuntaa myös kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Inarin kuntastrategia 2030 on laadittu vuonna 2024 kuntalaisten, alueen yhteisöjen, luottamushenkilöiden ja kunnan henkilöstön yhteisten näkemysten pohjalta. Kuntastrategiassa on määritetty kunnan keskeisimmät tavoitteet ja se luo pohjan kunnan päätöksenteolle. Kuntastrategian tavoitteita tarkennetaan edelleen kunnan muissa suunnitelmissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetetaan kunkin valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet sekä määritellään tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma ohjaa koko valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan toimialojen omassa talous- ja toimintasuunnittelussa. Suunnitelman toteutumista seurataan vuosittain hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa.

Turvallisuustyössä Inarin kunnalle on tärkeää sujuva viranomaisyhteistyö. Tärkeitä yhteistyötahoja turvallisuustyössä ovat muun muassa Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitos ja sote-palvelut, poliisi ja rajavartiolaitos. Inarin kunnalla on yhteistyösopimus SPR:n ja Vapepan koordinoimasta kolmannen sektorin avusta tarvittaessa. Inarin kunta osallistuu alueellisiin turvallisuusharjoituksiin, tekee varautumissuunnittelua erilaisiin häiriötilanteisiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, edistää alueen turvallisuutta yhteistyöverkostoissa kuten liikenneturvallisuustyöryhmässä sekä edistää matkailun turvallisuutta muun muassa hankkeiden kautta yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Kunnan valmiussuunnitelmat erilaisiin häiriötilanteisiin varautumiseksi pidetään ajan tasalla.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa turvallisuuden viitekehys on arjen turvallisuudessa, joka kuvaa yksilön ja yhteisön kokemaa turvallisuutta jokapäiväisessä elämässä.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman lisäksi kunnassa valmistellaan lakisääteisiä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen erillisohjelmia ja -suunnitelmia. Ne tarkentavat edelleen kuntastrategian sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Erillissuunnitelmia ovat esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, kotoutumisohjelma sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Näissä erillissuunnitelmissa kuvataan tarkemmin kunkin alueen toiminnan järjestämistä ja tavoitteita. Kunnan toimialat vastaavat erillisohjelmien ja -suunnitelmien valmistelusta. Inarin kunnassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi on yhdistetty laajaan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen ja -suunnitelmaan. Lisäksi ehkäisevän päihdetyön suunnitelman sekä kotoutumisohjelman toimenpideohjelmat on liitetty osaksi laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa. Yhdistämällä eri suunnitelmia ja toimenpideohjelmia samaan asiakirjaan saadaan hyvä kokonaiskuva kuntalaisten hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden tavoitteista ja toimenpiteistä. Tämä helpottaa toimenpiteiden toteutumisen ja tavoitteisiin pääsemisen seurantaa. Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämisen rakenteet sekä operatiivinen toiminta kuvataan tarkemmin Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2021–2024.

2 Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 koostaminen

Valtuustokauden 2025–2029 hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma on valmisteltu kahdessa osassa. Ensimmäinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024. Se sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin sekä valtuustokauden 2021–2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumiseen. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomukseen kerättiin laajasti kuntalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilaa koskevaa tietoa eri lähteistä. Tiedonkeruu tehtiin vuonna 2025, minkä vuoksi kertomuksen tietopohja perustuu pääosin vuoden 2024 loppuun mennessä raportoituihin tilastotietoihin. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024 hyväksyttiin valtuustossa 13.11.2025. Toinen osa on hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029. Siinä määritellään valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma pohjautuu hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen tietopohjan perusteella tunnistettuihin inarilaisten keskeisiin hyvinvointi- ja turvallisuushaasteisiin. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman käsittelee ja hyväksyy kunnanvaltuusto.

2.1 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadintaprosessi

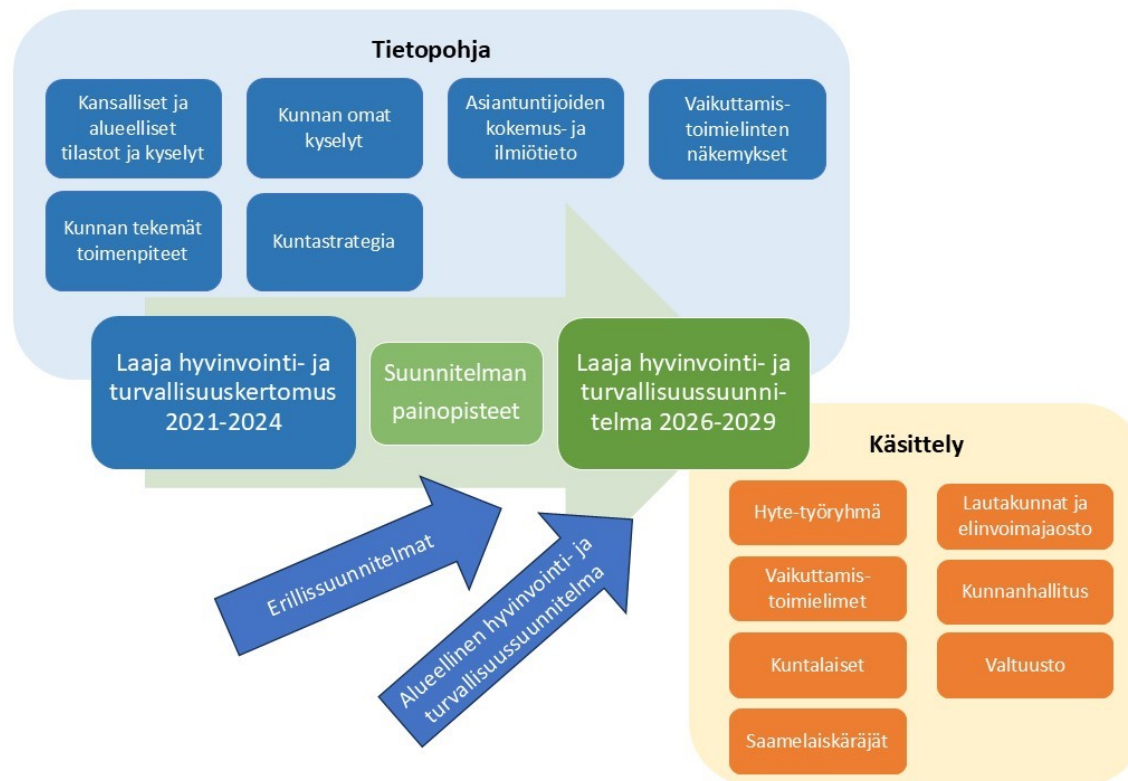
Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelusta on vastannut hyvinvointikoordinaattori. Valmistelua on tehty yhdessä toimialojen kanssa ja sen etenemistä on käsitelty säännöllisesti kunnanjohtajan nimeämässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelu aloitettiin vuoden 2025 alussa käynnistämällä laajan hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2021–2024 tiedonkeruu. Tiedonkeruun menetelminä hyödynnettiin kansallisia ja alueellisia kyselyitä ja tietokantoja sekä kunnan omia kyselyitä, kuten kuntalaisten hyvinvointikyselyä ja kylien turvallisuuskyselyä. Havaintoja kuntalaisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta kartoitettiin myös kunnan eri toimialoilta, vaikuttamistoimielimiltä, kylien neuvostolta, perhekeskusverkoston ydinryhmältä ja ehkäisevän päihdetyön työryhmältä.

Inarin kunnan laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus vuosilta 2021–2024 toimii tämän suunnitelman pääasiallisena tietopohjana. Lisäksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa on hyödynnetty Inarin kuntastrategiaa sekä Lapin hyvinvointialueen koordinoimia hyvinvointityön verkostoja. Suunnitelmassa on huomioitu alueellisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 tavoitteet. Saamelaisväestöä koskevassa täydentävässä suunnitelmassa on huomioitu Saamelaiskäräjien ehdotukset Lapin hyvinvointialueen ja saamelaisten kotiseutualueen kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmiin.

Esitys hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteistä koostettiin Inari hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa sekä koko Lapin alueella tunnistettujen keskeisten hyvinvointi- ja turvallisuushaasteiden pohjalta. Painopiste-esityksestä käytiin keskustelu kunnan hyte-työryhmässä, jonka jälkeen esitys vietiin kunnanhallituksen päätettäväksi. Kunnanhallitus päätti painopisteistä 3.11.2025. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä työstettiin edellä kuvatun tietopohjan ja painopisteiden ohjaamana hyte-työryhmässä, toimialakohtaisissa työryhmissä, vaikuttamistoimielimissä sekä kunnan ehkäisevän päihdetyön työryhmässä. Lasten ja nuorten osuutta työstettiin lisäksi sivistystoimen moniammatillisessa työryhmässä ja perhekeskusverkoston ydinryhmässä. Kouluruokailuun liittyviä toimenpiteitä suunniteltiin Pohjois-Lapin ruoka Oy:n kanssa pidetyssä palaverissa. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman sekä erillissuunnitelmien alueellisia tavoitteita ja toimenpiteitä työstettiin Lapin hyvinvointialueen koolle kutsumissa työpajoissa yhdessä muiden Lapin kuntien ja Lapin hyvinvointialueen kanssa. Saamelaisväestöä koskevia täydentäviä toimenpiteitä suunniteltiin yhteistyössä saamelaisten kotiseutualueen kuntien, Lapin hyvinvointialueen ja Saamelaiskäräjien kanssa. Kotoutumisen edistämisen toimenpiteiden suunnittelussa hyödynnettiin kunnan muuttajailtoihin osallistuneiden palautteita ja ehdotuksia.

2.2 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman käsittely ja hyväksyminen

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmasta 2026–2029 pyydettiin lausunnot sivistyslautakunnalta, tekniseltä lautakunnalta, elinvoimajaostolta, nuorisovaltuustolta, vanhus- ja vammaisneuvostolta ja Saamelaiskäräjiltä. Kuntalaisilla ja yhdistyksillä oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa kunnan verkkosivuilla **xx. xx.–xx.xx.2026**. **Suunnitelmaa on muokattu saatujen lausuntojen ja kommenttien perusteella.** Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2026–2029 käsitellään kunnanhallituksessa ja valtuustossa touko-kesäkuussa 2026. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 tietopohja ja laatimisprosessin ydinkohdat on esitetty alla olevassa kuvassa.

3 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2021–2024 perusteella tunnistetut inarilaisten keskeisimmät hyvinvointi- ja turvallisuushaasteet liittyvät mielen hyvinvointiin, elintapoihin sekä arjen turvallisuuteen. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 painopisteiksi on valittu:

1) Mielen hyvinvointi

Mielen hyvinvointiin vaikuttaa muun muassa mahdollisuus toteuttaa itseään ja osallistua itselleen tärkeisiin harrastuksiin, mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin sekä kokemukset tulla kuulluksi, ymmärretyksi hyväksytyksi omana itsenä. Hyvät ihmissuhteet sekä turvallinen ja sujuva arki ovat tärkeitä mielen hyvinvointia tukevia tekijöitä. Taide, kulttuuri, kirjastopalvelut ja luova toiminta edistävät mielen hyvinvointia. Erilaiset riippuvuudet heikentävät mielen hyvinvointia.

2) Terveelliset elintavat ja ylipainon ehkäisy

Terveelliset elintavat koostuvat monipuolisesta ja terveellisestä ravinnosta ja säännöllisestä ruokarytmistä, monipuolisesta ja suositusten mukaisesta liikunnasta, riittävästä levosta ja palautumisesta sekä sosiaalisesta kanssakäymisestä. Päihteet, nikotiinituotteet ja huumaavat aineet sekä erilaiset riippuvuudet heikentävät terveyttä. Ylipaino on riskitekijä lukuisille sairauksille kuten tyypin 2 diabetekselle sekä sydän- ja verisuonitaudeille. Ylipainoa voidaan ehkäistä tukemalla terveellisiä elintapoja sekä mielen hyvinvointia.

3) Arjen turvallisuus

Arjen turvallisuus on laaja käsite, joka kattaa muun muassa eri ympäristöjen fyysisen turvallisuuden ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyn, digitaalisen turvallisuuden, liikenneturvallisuuden sekä psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden. Arjen turvallisuus ei ole vain rikosten tai onnettomuuksien puuttumista, vaan kokonaisuus, jossa ihminen kokee olevansa turvassa sekä fyysisesti, psyykkisesti että sosiaalisesti.

Edellä esitetyt hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteet ovat osittain toisiinsa vaikuttavia, monitahoisia tekijöitä. Vaikuttamalla kaikkiin näihin osatekijöihin, voidaan parhaiten edistää kuntalaisten hyvinvointia. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa esitetään keskeiset hyvinvointiin vaikuttavat haasteet sekä niihin suunnitellut tavoitteet ja toimenpiteet taulukoituna ikäryhmittäin, jonka jälkeen esitetään kaikkia ikäryhmiä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet koskevat koko inarilaista väestöä, mukaan lukien saamelaisväestön. Lapin hyvinvointialue on koonnut ilmiötietoa saamelaisväestön

hyvinvoinnista saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisen tuen hankkeessa (2022) sekä vuonna 2025 toteutetussa Erätauko-dialogissa. Kootun ilmiötiedon mukaan saamelaisten terveys- ja hyvinvointikäsitys on muusta väestöstä eriävä. Saamelaisten hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden tosiasialliseksi edistämiseksi suunnitelmaan on lisäksi kirjattu erityisesti saamelaisiin tai saamen kieleen ja kulttuuriin kohdistuvia tavoitteita ja toimenpiteitä. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma kattaa kaikki inarilaiset syntyperästä tai kansalaisuudesta riippumatta. Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi on kuitenkin laadittu täydentäviä tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka on liitetty osaksi tätä suunnitelmaa.

3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Käsitys lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin tilanteesta sekä siihen vaikuttavista tekijöistä perustuu kouluterveyskyselyistä, MOVE!-mittauksista, FinLapset-tutkimuksesta ja muista kansallisista tietolähteistä saatuihin tuloksiin, nuorten kanssa työpajatyöskentelyssä kerättyyn kokemustietoon sekä lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten kokemuseräiseen tietoon ajankohtaisista ilmiöistä. Tilannekuvan perusteella keskeisimmiksi lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia heikentäviksi tekijöiksi on tunnistettu mielen hyvinvoinnin haasteet, epäterveelliset elintavat ja ylipaino sekä turvallisen arjen horjumisen kiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän lisääntymisen myötä. Lisäksi vanhemmuuden tuen tarve on lisääntynyt. Monilla vanhemmilla on haasteita oman jaksamisen kanssa ja sosiaalisia verkostoja voi olla vähän. Sivulla 10 olevassa kuvassa on esitetty keskeisimmät tunnistetut lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin haasteet, joihin liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä on koottu tähän suunnitelmaan.

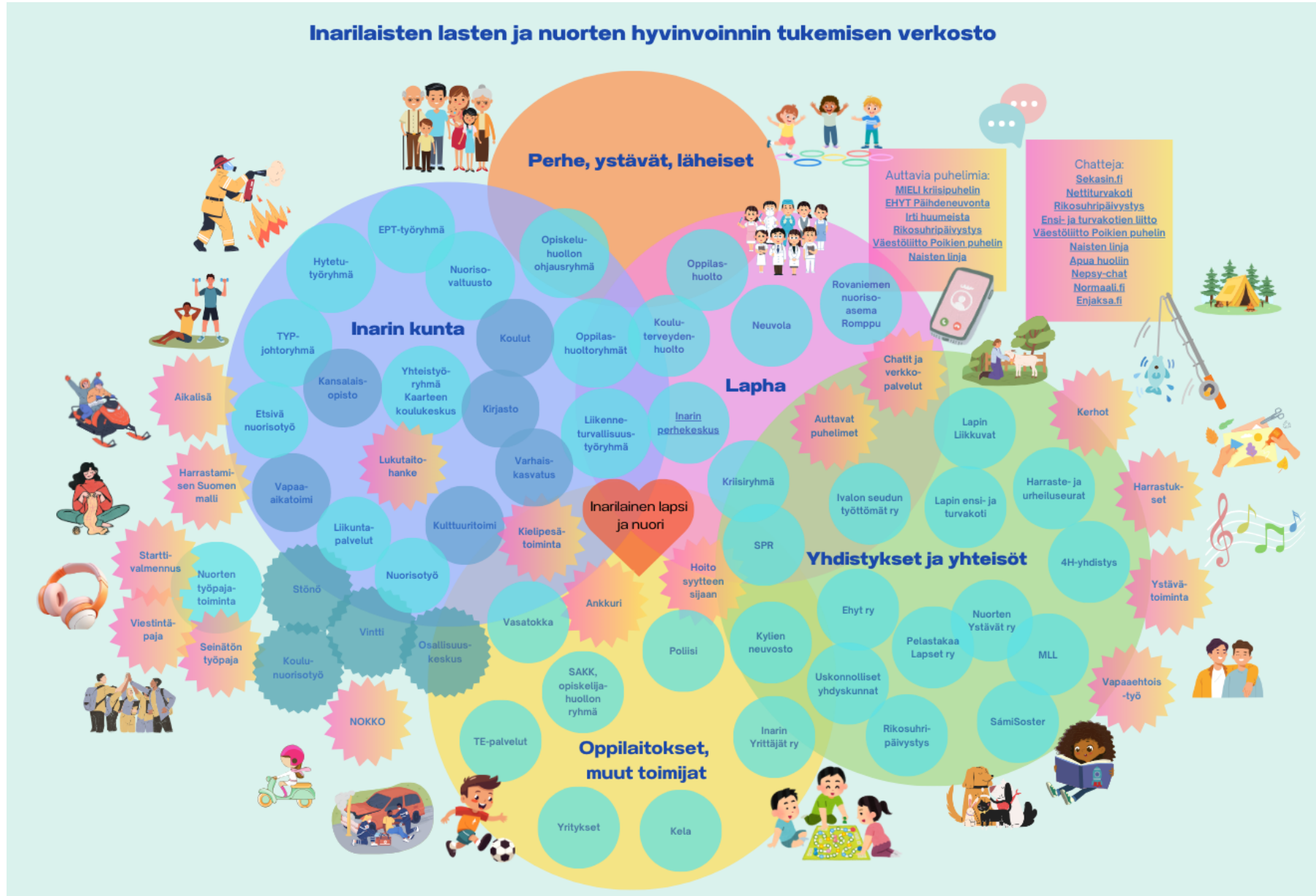
Lapset, nuoret ja lapsiperheet: keskeiset haasteet ja tuen tarpeet

Lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuva terveyden edistämisen työ on ensiarvoisen tärkeää. Se luo pohjaa turvalliselle ja terveelliselle kasvuympäristölle sekä elintavoille, jotka mahdollistavat tasapainoisen kehittymisen ja kasvamisen hyvinvoivaksi aikuiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työtä tehdään osana kaikkia kunnan palveluja muun muassa varhaiskasvatuksessa, kouluilla, vapaa-aikatoimissa ja kulttuuritoimissa, sekä yhteistyössä hyvinvointialueen, muiden viranomaisten, järjestöjen, seurakuntien ja muiden yhteisöjen kanssa. Sujuva yhteistyö perheiden ja huoltajien kanssa on keskeistä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen laaja verkosto on kuvattu pääpiirteittäin sivulla 11 olevassa kuvassa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin indikaattoritietoja, kasvuympäristöä sekä kunnan eri toimialojen operatiivista toimintaa on kuvattu tarkemmin hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa 2021–2024.

Kunnan toimintaa lasten ja nuorten parissa ohjaavat monet lait ja asetukset sekä kansalliset, alueelliset ja paikalliset strategiat ja suunnitelmat. Paikallisia suunnitelmia ovat muun muassa kulttuurikasvatussuunnitelma (KOPS), päihde- ja pelikasvatussuunnitelma, opiskeluhuollon suunnitelmat sekä saamen kielistrategia. Lisäksi vuosille 2026–2030 laadittu Inari liikuttaa luonnostaan -kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma on keskeinen arki- ja koulumatkaliikkumisen edistämishjelma, jonka toimeenpano tukee tämän hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteita. Hyvinvointityötä tuetaan myös erilaisten hankkeiden avulla. Opetushallituksen rahoittama Oikeus turvallisuuteen -hanke (OTU-hanke) on Itä- ja Pohjois-Lapin kuntien yhteinen kehittämishanke, jossa kehitetään kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemisen toimintasuunnitelma alueen kuntiin.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on keskeinen ajankohtaisiin ilmiöihin kytkeytyvä toimintaa ohjaava suunnitelma, joka parhaimmillaan auttaa eri alojen asiantuntijoita suuntaamaan niukkoja resursseja vaikuttavaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työhön. Suunnitelman toimeenpanoa seurataan säännöllisesti ja siitä raportoidaan vuosittain.

Mielen hyvinvointi			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Vanhemmuuden tukeminen sekä huoltajien ja perheiden tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen	Vahvistetaan henkilöstön osaamista koulutuksilla, päivitetään toimintaohjeita ja perehdytystä Jaetaan tietoa ja esitettä perheiden palveluista (kohderyhmänä erityisesti uudet kuntalaiset, huomioidaan myös maahanmuuttajat). Vahvistetaan matalan kynnyksen yhteyttä nuorisotoimesta vanhempiin/perheisiin. Varhaiskasvatuksen sekä koulun ja perheiden väliset vasu-/tavoitekeskustelut toteutetaan suunnitelmallisesti.	Koulutuksiin osallistuneiden määrä ja koulutusten laatu Työtyytyväisyyskysely Vanhemmille ja perheille suunnattujen tapahtumien määrä Seurataan yhteydenottojen määrää. Keskustelut toteutuneet suunnitelman mukaisesti (kyllä/ei) Lastensuojeluilmoitusten määrän seuranta	Varhaiskasvatus, koulut, vapaa-aikatoimi Yhteistyössä: Perhekeskusverkoston ydinryhmä, Lapha, järjestöt
Lapsiperheiden verkostoitumisen ja yhteisöllisyyden edistäminen	Tehostetaan kohtaamispaikoista ja lapsiperheille suunnatusta toiminnasta tiedottamista eri kanavissa/palveluissa (mm. vaka, koulut) ja toteutetaan kohtaamispaikkatoimintaa monialaisesti yhteistyössä Laphan ja järjestöjen kanssa	Kunnan järjestämiin tapahtumiin osallistuvien lapsiperheiden määrä Toteutetaan tapahtumia (kyllä/ei)	Varhaiskasvatus, koulut, vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi Yhteistyössä: Lapha, järjestöt, seurakunnat, perhekeskusverkosto ym.

	Kehitetään vanhempien ja lasten harrastustoiminnan yhteensovittamista	Säännölliset yhteistyöpalaverit eri toimijoiden kesken vuosittain (kyllä/ei)	
Lasten ja nuorten ahdistus- ja masennusoireilun väheneminen	Opetetaan tunnetaitoja Lisätään hyvinvointikasvatusta oppitunneilla Esitellään työkaluja oman mielenterveyden tukemiseen (hyödyntäen valmiita materiaaleja) Ylläpidetään ja kehitetään nuoriso- ja koulunuorisotyötä, ryhmäytyksiä ja välituntitoimintaa Puututaan varhain mielenterveyden oireiluun (ennakointi, sujuva palveluketju)	Vasu-keskustelut (arviointi), Kouluterveyskysely	Koulut, vapaa-aikatoimi, varhaiskasvatus, Lapha
Lasten ja nuorten osallisuuden lisääntyminen ja syrjäytymisriskin pienentyminen	Myönteisen palautteen antamista vahvistetaan koulussa, kotona ja harrastuksissa Vahvistetaan koulun ja kodin yhteistyötä, huomioidaan erityisesti elämänkulun nivelvaiheet Tehdään nykyistä näkyvämmäksi kyselyiden merkitystä ja vaikutuksia yhteistyössä NuVan kanssa	Kouluterveyskysely, Suomen nuorisotyön tilastot (NuoDo), Harrastamisen Suomen mallin kyselyt	Koulut, vapaa-aikatoimi

	Tehdään etsivää nuorisotyötä Tarjotaan ja kehitetään nuorten työpajapalveluita Lisätään yhteistyötä nuorisokeskus Vasatoka kanssa Kirjasto tukee koulujen ja varhaiskasvatuksen lukutaitotyötä	PAR-järjestelmä (etsivän nuorisotyön tilastointi) Kyllä/ei Varhaiskasvatuksen ja koulujen käynnit kirjastossa	Kirjasto
Lapset ja nuoret oppivat käyttämään kulttuuripalveluita hyvinvoinnin ja arjessa jaksamisen tukena	Kulttuurikasvatussuunnitelmaa toteutetaan varhaiskasvatuksen ja peruskoulujen lasten ja nuorten parissa Lasten ja nuorten kulttuuriharrastamisen mahdollisuuksia kehitetään	Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuneiden sisältöjen lukumäärä ja tavoitettujen lasten ja nuorten määrä Kyllä/ei Kouluterveyskysely	Kulttuuritoimi Vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi
Kehitetään yhteistyötä Laphan, järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa perhekeskustoimintamallin mukaisesti	Haetaan vaikuttavia toimintamalleja monialaisessa yhteistyössä alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti.	Kyllä/ei	Sivistystoimi

Terveyttä edistävät elintavat ja ylipainon ehkäisy			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Lapset ja nuoret liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi	Matalan kynnyksen liikuntakokeilujen mahdollistaminen, mm. kerhotoiminta. Jatketaan lasten ja nuorten liikuntakummi-toimintaa. Liikuntaa lisätään osana koulupäivää (mm. välituntiliikunta) ja varhaiskasvatuspäivää Järjestetään avoimia liikuntaryhmiä, -kerhoja ja -vuoroja (ei sitoutumista) Toteutetaan säännöllisesti liikuntapaikkojen/-harrastusten maksuttomia kaverikokeiluja Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta aletaan seurata myös seurojen osalta	Kerhojen lukumäärä, osallistuneiden lukumäärä Kouluterveyskysely, MOVE!-mittaus Kysely kerran vuodessa > kootaan tietoa seuroilta	Vapaa-aikatoimi Koulut, varhaiskasvatus Vapaa-aikatoimi, seurat
Aktiivinen koulumatkaliikkuminen lisääntyy	Toteutetaan <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -ohjelmassa määriteltyjä toimenpiteitä koulumatkaliikkumisen edistämiseksi	Koulumatkaliikkumista selvittävät kyselyt (koulumatkaliikkuminen lisääntyy)	Sivistystoimi, tekninen toimi
Lapset ja nuoret syövät varhaiskasvatuksessa ja koulussa säännöllisesti	Koulussa ja varhaiskasvatuksessa ylläpidetään keskustelua terveellisestä ruuasta ja ravitsemuksen merkityksestä	Kouluterveyskysely	Koulut Yhteistyössä Pohjois-Lapin Ruoka

	Oppilaat ruokailevat opettajan johdolla valvotusti Oppilaita kuullaan ruokalistan suunnittelussa: järjestetään ruokaraatitoimintaa Ruokahävikin seuranta on systemaattista ja toimenpiteitä suunnitellaan sen perusteella Tiedotetaan vanhempia mahdollisista syömisen ongelmista ja ohjataan avun piiriin Koulussa tarjotaan välipala	Ruuan maistuvuus, hävikki	
Monitoimijaisen yhteistyön lisääminen ehkäisevässä päihdetyössä	Pakka-toimintamalliin tutustuminen ja käyttöönotto soveltuvien osien	Toimintamallia sovellettu (kyllä/ei)	EPT-työryhmä
Ehkäistään lasten ja nuorten nikotiinituotteiden käyttöä ja varhaisia kokeiluja.	Vakiinnutetaan nikotiinituotteisiin puuttumisen NOKKO-malli Kouluilla ja nuorisotiloilla noudatetaan laadittuja päihteitä ja nikotiinituotteita koskevia sääntöjä ja säännöt ovat tiloissa nähtävillä tietoisuuden lisäämiseksi Toteutetaan vuosittain ympäristön siisteyttä edistävää toimintaa erityisesti	Asiakkaiden määrä, kouluterveyskysely Säännöt laadittu ja esillä (kyllä/ei), yhteydenotot huoltajiin Vuosittain toteutetut kampanjat, esim. Miljoona roskapussia -kampanjaan osallistuminen (kyllä/ei)	Vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi, yhteistyössä seurakunta Sivistystoimi, yhteistyössä järjestöt

	lasten ja nuorten arkiympäristöt huomioiden		
Lisätään varhaista puuttumista päihteiden ja nikotiinituotteiden käyttöön	Viestitään säännöllisesti ja kohdennetusti ajankohtaisista ilmiöistä eri kanavissa, jotta huoltajien ja muiden aikuisten tietoisuus lisääntyy: mm. Wilma, vanhempainillat, kunnan ja perhekeskuksen some-kanavat Säännölliset päihdekasvatustunnit kouluissa	Kouluterveyskysely Kyllä/ei	Koulut, vapaa-aikatoimi, EPT-työryhmä
Lasten ja nuorten nettiriippuvuus on vähentynyt ja netin käytön vastuullisuus lisääntynyt	Pidetään yllä digikasvatusta ja kiinnitetään huomiota medialukutaitoon. Ohjataan ikätasoisten digipelien pelaamiseen ja rajoitetaan digipelaamisen aikaa nuorisotiloilla Tarjotaan vaihtoehtoja tekemistä netissä oleskelulle esimerkiksi kulttuuritoiminnan, välituntitoiminnan ja nuorisotoiminnan kautta sekä ylläpitämällä ulkoliikuntapaikkoja	Kouluterveyskysely	Koulut, varhaiskasvatus, vapaa-aikatoimi Koulut, vapaa-aikatoimi, tekninen toimi
Arjen turvallisuus			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Edistetään turvallista lapsuutta ja nuoruutta.	Varhaiskasvatuksessa juurrutetaan Pienin askelin -menetelmä (tunnetaitojen toimintamalli)	Käytössä kaikissa yksiköissä (kyllä/ei)	Varhaiskasvatus, koulut, vapaa-aikatoimi

Tunnistetaan seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen eri muodot, ja ennakoiva puuttuminen kiusaamiseen lisääntyy	Toteutetaan KiVa koulu -ohjelman ennakoivat toimenpiteet erityisesti luokilla 1 ja 4 Osallistutaan Oikeus turvallisuuteen - hankkeeseen (OTU), jossa kehitetään turvallista kouluympäristöä. Otetaan käyttöön uudistetut toimintamallit. Tuetaan ja ohjataan lasta/nuorta ja huoltajia kehon koskemattomuutta ja digihäirintää koskevissa tilanteissa (OTU-hankkeessa kehitetyn toimintamallin mukaisesti) Tehdään yhteistyötä seurojen, seurakuntien ja eri viranomaisten kanssa kiusaamisen ehkäisyssä; mm. huoli-ilmoitus, puheeksiotto-koulutus, monialainen keskustelu vuosittain Noudatetaan turvallisen tilan periaatteita kaikessa kunnan toiminnassa ja tiedotetaan periaatteista	Kouluterveyskysely Kyllä/ei Kyllä/ei Kyllä/ei	Vapaa-aikatoimi Kaikki toimialat
Koulumatkaliikkumisen turvallisuus lisääntyy	Suunnitellaan koulumatkaliikkumisen turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä liikenneturvallisuustyöryhmässä ja tehdään tarvittavaa edunvalvontaa	Kyllä/ei	Sivistystoimi, tekninen toimi

	Ympäristön suunnittelussa tehdään vaikutusten ennakkoarviointia, jossa huomioidaan liikenneturvallisuus Toteutetaan <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -ohjelman toimenpiteitä Osallistutaan Liikenneturvallisuustoimijan kampanjoihin		
--	---	--	--

3.2 Työikäisten hyvinvoinnin edistäminen

Työikäisten terveyden ja hyvinvoinnin tilasta on saatavilla vain vähän kuntakohtaista tilastotietoa. Tiedot työikäisten hyvinvoinnin haasteista pohjautuvat pääasiassa kunnan omista kyselyistä saatavaan tietoon, ammattilaisten kokemukseräiseen tietoon sekä alueellisiin tai kansallisiin tilastotietoihin. Kyselyihin vastaamisprosentti on pieni ja lisäksi työikäinen väestö on tarkasteltavana ryhmänä varsin moninainen ja laaja. Näiden seikkojen vuoksi hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa on niukasti pelkästään työikäisille kohdennetusti suunniteltuja tavoitteita ja toimenpiteitä.

Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen 2021–2024 mukaan työikäisten inarilaisten hyvinvointia heikentävät tekijät ovat pitkälti samoja kuin ikääntyneellä väestöllä. Työikäiset kaipaavat lisää tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista kunnan asioissa. Huolenaiheena ovat arjen turvallisuutta horjuttavat asiat, kuten liikenneturvallisuus sekä esteettömyys. Myös matkailun hallitsematon kasvu sekä väestöryhmien välinen eriarvoisuus huolettavat työikäisiä. Tavoitteet ja toimenpiteet muun muassa näihin teemoihin on kirjattu kaikkia kuntalaisia koskevaan osioon.

Mielen hyvinvointi			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Vahvistetaan työelämästä eläkkeelle siirtymisen tukea	Kehitetään toimintamalli järjestötoiminnan ja harrastusmahdollisuuksien näkyvyyden lisäämiseen	Toimintamalli kehitetty ja kuvattu (kyllä/ei)	Vapaa-aikatoimi Yhteistyössä työterveyshuolto, yhdistykset
Terveyttä edistävät elintavat ja ylipainon ehkäisy			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Aktiivinen työmatkaliikkuminen lisääntyä	Toteutetaan säännöllisesti viestintäkampanjoita työmatkaliikkumisen lisäämiseksi Toteutetaan <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -ohjelman toimenpiteitä	Toteutuneet kampanjat ja toimenpiteet	Vapaa-aikatoimi, yhteistyössä tekninen toimi

Työaikainen ruokailu tukee terveyttä	Levitetään tietoa Valtion ravitsemusneuvottelukunnan työaikaisesta ruokailusuosituksesta	Kyllä/ei	Hallinto-osasto
Kunta sitoutuu työikäisten ehkäisevään päihdetyöhön	Kunta päivittää päihdeohjelman sekä lisää sen tunnettuutta ja tiivistää yhteistyötä työterveyshuollon ja Laphan kanssa Esihenkilöille tarjotaan tukea ja koulutusta puheeksiottoon	Päihdeohjelma päivitetty (kyllä/ei)	Hallinto-osasto yhteistyössä muiden toimialojen, työterveyshuollon ja Laphan kanssa
Edistetään työkykyä	Otetaan käyttöön soveltuvin osin Laphan kehittämä malli kognitiivista ja fyysistä hyvinvointia edistävästä työ- ja kokouskäytännöistä	Kyllä/ei	Kaikki toimialat
Arjen turvallisuus			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen	Epäasialliseen kohteluun, häirintään ja syrjintään puututaan välittömästi sekä muiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen Työsuojelumallit epäkohtiin puuttumiseksi	Henkilöstökyselyt Säännölliset kehityskeskustelut Palkkakartoitus joka toinen vuosi	Kaikki toimialat / esihenkilöt Työsuojeluorganisaatio

3.3 Suunnitelma ikääntyvän väestön tukemiseksi

Inarilainen väestö ikääntyy ja samalla yksin kotona asuvien ikääntyneiden määrä kasvaa. Ikääntyneiden hyvinvoinnin haasteena ovat esimerkiksi pitkät välimatkat palveluihin ja harrastuksiin sekä puutteelliset taidot hoitaa omia asioita tai osallistua yhteiskunnan toimiin digitaalisesti. Ikääntyneet, jotka asuvat yksin haja-asutusalueilla eivätkä pysty osallistumaan itselleen mieluisaan toimintaan ja palveluihin, ovat suurimmassa vaarassa syrjäytyä. Pitkien välimatkojen ja huonojen liikenneyhteyksien lisäksi puutteet ympäristöjen ja palveluiden esteettömyydessä voivat vaikeuttaa tai estää ikääntyneiden osallistumista yhteiskuntaan ja yhteisöön. Yksinäisyyden lisääntyminen voi lisätä myös epäterveellisiä elintapoja, kun alkoholin riskikäyttöä. Inarilaisten hyvinvointikyselyn mukaan ikääntyneiden hyvinvointia heikentävät muun muassa terveysongelmat ja sairaudet, sekä huolet maailman tilanteesta tai läheisestä.

Ikääntyneiden arkiliikkumisen ja liikunnan harrastamisen tukeminen on tärkeää, sillä liikunta auttaa ylläpitämään kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia sekä hyvää fyysistä toimintakykyä, joka tukee turvallista kotona asumista. Arjen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomiota myös kodin ja sen ympäristön esteettömyyteen ja turvallisuuteen ennakkoivasti. Ikääntyneiden digitaitojen ja turvallisen digiasioinnin lisääminen on tärkeää muun muassa arjen turvallisuuden, osallistumisen sekä palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Sosiaalisen kanssakäymisen tukemiseksi tulee ylläpitää ja kehittää matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa. Lisäksi on tarve kehittää alueelle etsivän vanhustyön toimintamalli, jonka avulla voidaan ohjata toiminnan ja palvelujen piiriin jo syrjäytyneet tai syrjäytymisriskissä olevat ikääntyneet.

Mielen hyvinvointi			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Ikääntyneiden yksinäisyys vähenee ja osallistumisen mahdollisuudet lisääntyvät	Tehdään selvitys kulttuurikaveritoiminnan tarpeesta ja mahdollisista toimintamalleista	Inarilaisten hyvinvointikysely	Kulttuuritoimi
	Selvitetään mahdollisuuksia etsivän vanhustyön toimintamallille		Hallinto-osasto
	Kehitetään ja tuetaan matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa		Hallinto-osasto

	Ylläpidetään asiointiliikennettä ja kuullaan liikennöintivuorojen suunnittelussa kohderyhmää		Yritys- ja kehittämispalvelut
	Lisätään asiointiliikenteestä tiedottamista		
Terveyttä edistävät elintavat ja ylipainon ehkäisy			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Kannustetaan ikääntyneitä päihteettömaan arkeen	Jaetaan viestintäkampanjoiden avulla ikääntyneille tietoa päihteiden käytön vaikutuksista ja ikääntyneiden riskirajoista sekä alkoholin ja lääkkeiden yhteisvaikutuksista	Kampanjat toteutuneet (kyllä/ei)	EPT-työryhmä
Ikääntyneet löytävät itselleen sopivia liikuntaharrastuksia	Tuetaan ikääntyneiden liikuntamahdollisuuksia järjestämälle soveltavaa ryhmäliikuntaa ja tapahtumia. Tiedotetaan harrastusmahdollisuuksista ja tapahtumista monikanavaisesti.	Inarilaisten hyvinvointikysely	Vapaa-aikatoimi
Ikääntyneiden arkiliikunta lisääntyy	Kokeillaan kävelykaveritoimintaa	Kokeilu tehty (kyllä/ei)	Vapaa-aikatoimi
	Lisätään levähdyspaikkoja yleisimmille kulkureiteille	Kyllä/ei	Tekninen toimi
Arjen turvallisuus			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Liikkumisen turvallisuus lisääntyy	Toteutetaan <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -ohjelman toimenpiteitä	Kyllä/ei	
Arkiympäristön turvallisuus lisääntyy ja turvallinen	Viedään tietoa arkiympäristön turvallisuuteen vaikuttavista sekä	Toteutuneet viestintäkampanjat/ tapahtumat	Vapaa-aikatoimi, hyvinvointikoordinaattori

kotona pärjääminen mahdollistuu	turvallisuutta lisäävistä tekijöistä ikääntyneille kohderyhmälle suunnattujen tapahtumien yhteydessä, vierailemalla yhdistysten tapahtumissa sekä tiedottamalla eri kanavissa Kootaan ja välitetään tietoa erilaisista kotiavun mahdollisuuksista Viestitään säännöllisesti varautumisesta (monikanavaisesti)	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot Kuntalaisten hyvinvointikysely	Hallinto-osasto
Turvallinen digiasiointi lisääntyy	Hankitaan koulutusta/ohjausta turvalliseen digiasiointiin. Jaetaan tietoa turvallisesta digiasioinnista kohdennetusti ikääntyneille suunnatuissa tapahtumissa esim. yhdistysten kautta	Kyllä/ei Kuntalaisten hyvinvointikysely	Hallinto-osasto, sivistysosasto

3.4 Kaikkien ikäryhmien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma

Kuntalaisten hyvinvoinnin haasteet liittyvät palvelujen saavutettavuuteen muun muassa pitkien välimatkojen vuoksi. Lisäksi ympäristön ja palvelujen esteellisyys voi heikentää osallistumisen ja saavutettavuuden mahdollisuuksia. Inarilaisia huolettaa matkailun kasvu sekä teiden kuntoon ja liikenneturvallisuuteen liittyvät asiat. Kuntalaisilla on paljon mahdollisuuksia osallistua kunnan asioihin vaikuttamiseen. Tällaisia mahdollisuuksia ovat muun muassa erilaiset kyselyt, aloitteet, kannanotot, kuulemiset ja äänestäminen. Kuntalaiset kuitenkin toivovat enemmän tietoa vaikuttamisen mahdollisuuksista. Monikanavaista ja oikea-aikaista viestintää osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista tulee kehittää ja lisätä.

Vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, kirjasto ja kansalaisopisto tarjoavat tärkeitä matalan kynnyksen palveluita, joihin kaikki kuntalaiset ovat tervetulleita. Kirjaston rooli kaikille avoimena ja maksuttomana kohtaamispaikkana sekä kulttuurin, taiteen ja sivistyksen tarjoajana on

keskeinen. Kirjastoauto lisää merkittävästi kirjastopalvelujen saavutettavuutta ja sen toimintaa tulee ylläpitää. Monipuolinen ja aktiivinen yhdistystoiminta on kunnassa suuri voimavara, jonka tukeminen on tärkeää. Yhdistykset tarjoavat kattavasti ja monipuolisesti vapaa-ajanviettomahdollisuuksia kaikille kuntalaisille. Yhdistyksissä tehtävä vapaaehtoistyö on merkittävä voimavara koko yhteisölle, mutta usein myös vapaaehtoistyötä tekeville yksilölle. Ympäristön ja palvelujen esteettömyyden kehittäminen on tärkeää, sillä jokaisella tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan ja yhteisöön. Palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden esteenä voi olla puutteelliset digitaidot. Eri viranomaisten palvelut, kuten myös moni vapaa-ajan toimintaan liittyvä asiointi ja viestintä tapahtuu joko kokonaan tai osittain internetissä. On tärkeää, että kaikilla kuntalaisilla on valmiudet asioida ja toimia verkossa turvallisesti ja saada tarvittaessa ohjausta digiasiointiin viranomaisten kanssa.

Mielen hyvinvointi			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Kuntalaiset löytävät mielekästä ohjattua harrastustoimintaa	Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioidaan kuntalaisten toiveet	Kurssien kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen	Kansalaisopisto
Kuntalaisten tietoisuus alueen harrastusmahdollisuuksista ja oman hyvinvoinnin tukemisen mahdollisuuksista lisääntyy	Järjestetään vuosittain kaikille kuntalaisille suunnattu Hyvinvointipäivä, jossa tuodaan esille alueen yhdistyksiä, yrityksiä ja muita toimijoita	Kyllä/ei	Yritys- ja kehittämispalvelut, vapaa-aikatoimi, kulttuuritoimi, hyvinvointikoordinaattori
Tuetaan kuntalaisten osallisuutta sekä osallistumista kunnan palvelujen ja toimintojen suunnitteluun	Lisätään eri kanavissa oikea-aikaista tiedottamista osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista Hyödynnetään asukasraateja ja -kyselyitä päätösten vaikutusten ennakkoarvioinneissa Toteutetaan osallistuvaa budjetointia vuosittain	Kyselyihin vastaamisprosentti Osallistuvaan budjetointiin osallistuvien osuus	Kaikki toimialat Hallinto-osasto

	Edistetään osallisuusohjelman toimeenpanoa	Tehdyt toimenpiteet	Kaikki toimialat
Kohtaamispaikkatoiminta monipuolistuu	Kehitetään suunnitelmallisesti osallisuuskeskuksen toimintaa, haetaan aktiivisesti hankerahoitusta kehittämiselle	Tehdyt kehittämistoimet	Hallinto-osasto
Tuetaan yhdistysten toimintaedellytyksiä	Tuetaan yhdistysten toimintaa avustuksilla (vuosittainen kaikkien toimialojen yhteinen avustushaku + elinvoimaa tukevat harkinnanvaraiset avustukset) Avustuksiin myönnettävä määräraha vähintään säilyy ennallaan Tuetaan yhdistystoimintaa tarjoamalla asiantuntija- ja materiaalitukea sekä tiloja käyttöön Kutsutaan yhdistyksiä koolle säännöllisesti ja tuetaan yhdistysten yhteistyötä	Kyllä/ei	Hallinto-osasto, yhteistyössä kaikki toimialat
Pyritään parantamaan taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien ihmisten mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja taiteen harrastamiseen	Kokeillaan Kaikukortin käyttöönottoa Kaikukeskuksen kanssa Kirjastossa järjestetään kaikille avoimia ja maksuttomia tapahtumia Kirjasto tarjoaa maksutta pääsyn sekä fyysisiin että e-aineistoihin	Kaikukortti otettu käyttöön kyllä/ei Kyllä/ei Kyllä/ei	Kulttuuritoimi, yhteistyössä Lapha Kirjasto Kirjasto
Viedään kulttuuria kylille lähelle kuntalaisia ja erityisryhmille	Hankitaan Matkalla-mallin osallistavia kulttuurityöpajoja OKM-rahoitteiselta Kulttuurikattila ry:ltä	Työpajojen määrä	Kulttuuritoimi

	Kirjastoautopalvelut ovat mahdolliset eri kylillä	Kyllä/ei	Kirjasto
Esteettömillä palveluilla ja ympäristöllä lisätään osallistumisen mahdollisuuksia	Kehitetään erityisryhmille saavutettavampia elokuvanäytöksiä, kuten aistiystävällisiä näytöksiä, heikkokuuloisille kuvailutulkattuja näytöksiä tai muita teemanäytöksiä esimerkiksi vauvakinoja tai neulekinoja	Näytösten määrä	Kulttuuritoimi
	Erityisryhmillä on mahdollisuus käyttää kohdennetusti kirjastopalveluita	Erityisryhmien käynnit	Kirjasto
Matkailua kehitetään kestäväällä tavalla sekä lisätään matkailun kulttuurista ja sosiaalista vastuullisuutta	Matkailun yritysekosysteemin kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelmassa huomioidaan matkailun kehittämisessä alueen yhteisöjen ja paikallisten asukkaiden näkökulma Toteutetaan uusi matkailun sosiaalisten vaikutusten asukaskysely. Inarin kunnan ja Lapland North Destinations Oy:n (LND) matkailumarkkinoinnin yhteistyösopimuksessa (2025–2027) on huomioitu tavoitteissa kestävä ja uudistavan matkailun edistäminen.	Kyllä/ei Asukaskyselyn tulokset STF-merkin tai vastuullisuussertifikaattien suorittaneiden jäsenyritysten (majoitus- ja ravintolapalvelut, ohjelmapalvelut) lukumäärä alueella LND:n matkailuyrityksille järjestämät kestäväan tai uudistavaan matkailuun liittyvät tilaisuudet ja koulutukset/vuosi, koulutuksiin osallistuneiden lukumäärä/vuosi	Yritys- ja kehittämispalvelut

Terveyttä edistävät elintavat ja ylipainon ehkäisy			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Kuntalaiset löytävät mielekästä ohjattua liikuntaharrastustoimintaa	Kansalaisopiston kurssitarjonnassa huomioidaan kuntalaisten toiveet	Kurssien kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen	Kansalaisopisto
Aktivoidaan terveytensä kannalta vähän liikkuvia lisäämään liikuntaa	Tarjotaan maksutonta liikuntaneuvontaa (kohderyhmänä vähän liikkuvat)	Liikuntaneuvonnan asiakasmäärät	Vapaa-aikatoimi
Vapaa-ajan liikkumisen houkuttelevuus ja virikkeellisyys lisääntyvät	Kehitetään olemassa olevia liikunta- ja virkistyspaikkoja Ivalossa, Inarissa ja Saariselällä Jatketaan skibus-toimintaa talvikaudella	Kylittäin tehdyt kehittämistoimet liikunta- ja virkistyspaikkoihin Kyllä/ei	Tekninen toimi ja vapaa-aikatoimi Yritys- ja kehittämispalvelut
Arkiliikuminen lisääntyy	Lisätään pyörien pysäköintipaikkoja soveltuviin kohteisiin Toteutetaan <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -ohjelman toimenpiteitä Osallistutaan erilaisiin valtakunnallisiin arkiliikuntakampanjoihin ja viestitään niistä	Kyllä/ei Toimenpiteiden määrä Kyllä/ei	Tekninen toimi Tekninen toimi, vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi
Monitoimijainen yhteistyö lisääntyy ehkäisevässä päihdetyössä	Eri toimijoiden välisen viestinnän lisääminen sovittujen rakenteiden avulla.	Toimijoille tehty kysely	EPT-työryhmä
Tarjotaan tukea siirtymä- ja nivelvaiheissa päihteiden käytön ennaltaehkäisemiseksi	Mahdollistetaan kohtaamispaikkoja eri ikäisille	Kyllä/ei	Hallinto-osasto, sivistystoimi

Vahvistetaan vastuullisuutta sekä lisätään tietoisuutta päihteiden ja rahapelaamisen riskeistä	Päihteisiin liittyviä positiivisia mielikuvia vähennetään lisäämällä tietoisuutta päihderiskeistä viestintäkampanjoilla. Päihdeteemat ja rahapelaaminen huomioidaan laadittavassa kuntien ja hyvinvointialueen hytetu-vuosikellossa	Päihdeteemat ja rahapelaaminen on huomioitu hytetu-viestinnän vuosikellossa (kyllä/ei) Vuosikellon mukaiset kampanjat on toteutettu (kyllä/ei)	EPT-työryhmä, sivistystoimi
Mahdollistetaan päihteetön vapaa-ajan toiminta	Järjestöavustuksissa huomioidaan päihteettömyyden edistäminen Järjestetään matalan kynnyksen päihteettömiä tapahtumia vuosittain Viestinnässä tuodaan esille päihteettömyys	Kyllä/ei Kyllä/ei Kyllä/ei	Kaikki toimialat
Vahvistetaan ammattilaisten ehkäisevän päihdetyön osaamista ja tehostetaan puheeksiottoa	Toteutetaan alueellisesti säännölliset päihteiden puheeksioton kampanjat. Varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja muissa kohtaamisissa hyödynnetään puheeksioton kortteja ja muita tukimateriaaleja.	Kyllä/ei	EPT-työryhmä Vaka, koulut
Kehitetään tietopohjaista ehkäisevää päihdetyötä alueellisena yhteistyönä	Kehitetään (yhteistyössä Laphan ja Lapin kuntien kanssa) alueelliset ehkäisevän päihdetyön rakenteet, joissa seurataan päihdetilannekuvaa sekä ehkäisevän päihdetyön toimia.	Alueellinen työryhmä on perustettu ja toiminta on säännöllistä sekä kirjattujen tavoitteiden mukaista (kyllä/ei)	EPT-työryhmä
Ehkäistään alkoholin riskikäyttöä	Kannustetaan arvioimaan omaa alkoholinkäyttöä ja tarjotaan työkaluja itsensä auttamiseen (viestimällä monikanavaisesti)	AUDIT-kyselyn tulokset (THL)	EPT-työryhmä

Arjen turvallisuus			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Liikenneturvallisuus eri puolilla kuntaa lisääntyy	Osallistutaan aktiivisesti Liikenneturvallisuustyöryhmään ja edistetään työryhmässä sovittuja toimenpiteitä Toteutetaan säännöllisesti ajankohtaisia liikenneturvallisuusteemaisia kampanjoita kunnan infonäytöissä ja sosiaalisen median kanavissa	Kyllä/ei Kyllä/ei Liikenneonnettomuuksien määrä	Kaikki toimialat
Kylien turvallisuus lisääntyy	Edistetään Kylien turvallisuuskyselyn perusteella kylien turvallisuuden lisäämiseksi koostettuja toimenpide-ehdotuksia Kylien turvallisuussuunnitelmat tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain	Kyllä/ei Kylien turvallisuuskysely Kyllä/ei	Kaikki toimialat
Kuntalaisten digiosaaminen ja tieto turvallisesta digiasioinnista lisääntyy	Selvitetään kirjaston resurssit ja koulutustarpeet digiopastukseen Kartoitetaan toimivia digiopastuksen malleja ja jalkautetaan niitä kuntaan	Kyllä/ei	Sivistysosasto Hallinto-osasto
Toimintaympäristön esteettömyys lisääntyy	Toteutetaan esteettömyyskävelyjä tarpeiden mukaisissa kohteissa ja dokumentoidaan toimenpiteitä vaativat kohteet. Kunnan hallinnassa olevien kohteiden osalta tehdään toteutussuunnitelmat aikatauluineen. Pyritään vaikuttamaan kaikkiin toimijoihin esteettömyyden puolesta kampanjoimalla	Tehdyt esteettömyyskävelyt (määrä), toteutussuunnitelmat tehty (kyllä/ei) Kuntalaisten hyvinvointikysely	Tekninen toimi, yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvosto

	Esteettömyys huomioidaan uudisrakentamisessa ja peruskorjauksissa, ja suunnitteluun osallistetaan kokemusasiantuntijoita Toimeenpannaan vuosittaisen investointibudjetin ja käyttötalousosan puitteissa <i>Inari liikuttaa luonnostaan</i> -kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman mukaisia tunnistettuja, lähiympäristön esteettömyyttä parantavia kehittämistarpeita	Kyllä/ei Toteutuneiden toimenpiteiden määrä	Tekninen toimi / Tilapalvelu liikelaitos Tekninen toimi
Kunnan toiminta ja tapahtumat koetaan psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisiksi	Noudatetaan turvallisen tilan periaatteita kaikessa kunnan toiminnassa ja tiedotetaan periaatteista	Kyllä/ei	Kaikki toimialat

3.5 Saamelaisväestöä koskeva täydentävä suunnitelma

Saamelaisväestöä koskeva tietopohja on varsin niukka, sillä Suomessa ei kerätä tilastotietoa etnisyyden perusteella. Lisäksi Digi- ja väestötietoviraston äidinkieli-tilasto on puutteellinen saamen kielten osalta. Lapin hyvinvointialue on kerännyt saamelaisväestöä koskevaa hyvinvointitietoa kokemuseräisen tiedonkeruun avulla (pilotointi vuonna 2022, Erätauko-dialogin hyödyntäminen vuonna 2025). Kokemuseräisessä tiedonkeruussa on noussut esille alkuperäiskansa saamelaisten oma hyvinvointikäsitys, joka eroaa osin länsimaisesta hyvinvointikäsityksestä. Erätauko-dialogissa korostui saamen kielten ja niiden eteenpäin siirtymisen merkitys koko yhteisön hyvinvoinnille. Tulos on samansuuntainen totuus- ja sovintokomission loppuraportin (2025) kanssa.

Inarin kuntastrategiassa saamen kielten ja kulttuurin edistämisen tukemiseen on kirjattu tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit. Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2026–2029 ja siihen liittyvien erillissuunnitelmien toimenpiteet koskevat kaikkia Inarin kunnan

asukkaita, myös saamelaisia. Saamelaisen hyvinvointikäsityksen huomioimiseksi Inarin kunta on lisäksi valmistellut täydentävän toimenpidesuunnitelman, jonka toimenpiteet kohdistuvat erityisesti saamelaisväestöön. Saamelaisväestön tosiasiallisen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon huomioimiseksi on kirjattu toimenpiteitä myös Inarin kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan, jota on päivitetty vuoden 2026 alussa.

Saamelaisväestöä koskevaa täydentävää hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa vuosille 2026–2029 on valmisteltu yhdessä Saamelaiskäräjien, muiden saamelaisalueen kuntien (Enontekiö, Sodankylä, Utsjoki) sekä Lapin hyvinvointialueen kanssa. Valmistelussa on hyödynnetty yhteistä tietopohjaa ja pyritty suunnittelemaan vaikuttavia toimenpiteitä, jotka ovat realistisesti toteutettavissa. Kunnat, Lapin hyvinvointialue ja Saamelaiskäräjät ovat tunnistanee, että yhdessä pystytään toteuttamaan enemmän ja vaikuttavampia toimenpiteitä kuin yksin. Keskeistä on kehittää yhteistyörakenteita saamelaisväestöä koskevat hyvinvointitiedon keräämiseksi ja seuraamiseksi, jotta hyvinvointityötä pystytään kohdentamaan oikein ja se on tuloksellista.

Saamen kielten ja kulttuurin ylläpitämiseen kohdistuva täydentävä suunnitelma			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuutaho ja yhteistyötahot
Saamelaiskulttuuri on arvokas osa inarilaista arkea	Huomioidaan saamelaiskulttuurin edistäminen järjestöavustuksissa	Kyllä/ei	Kulttuuritoimi, vapaa-aikatoimi, hallinto-osasto
	Saamen kielet ja kulttuuri tuodaan esille uusille inarilaisille toteutettavissa muuttajailloissa	Kyllä/ei	
Saamen kielten ja kulttuurin asema ja näkyvyys vahvistuvat	Saamenkielisen ja saamelaiskulttuuria tukevan kirjallisuuden saatavuutta kirjastossa ylläpidetään	Kyllä/ei	Kirjasto
Saamen kielten ja kulttuurin siirtyminen tuleville sukupolville sekä kielen merkityksen tunnistaminen saamelaisväestön kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille lisääntyy	Vahvistetaan yhteistyötä Saamelaiskäräjien, hyvinvointialueen, muiden saamelaisalueen kuntien ja kolmannen sektorin kesken, esim. varhaiskasvatuksen, kielipesien, koulujen ja ikääntyneiden palveluiden kesken (esim. perhekeskus-tyyppisen yhteistyön viriketoiminnan kehittämisessä)	Yhteistyö toimijoiden välillä alkanut (kyllä/ei)	Sivistystoimi, hallinto-osasto

	Saamenkielikahvilatoimintaa järjestetään säännöllisesti Saamen kielillä viestimistä toteutetaan suunnitelmallisesti Kunnan saamenkieliset verkkosivut pidetään ajan tasalla	Kielikahviloiden määrä Saamenkieliseen viestintään on tehty suunnitelma	Hallinto-osasto yhdessä sivistystoimen kanssa
Hyvien väestösuhteiden ylläpito ja vahvistaminen	Tunnistetaan hyvien väestösuhteiden kannalta kriittiset/keskeiset kohdat ja ratkotaan asiat oikea-aikaisesti yhteistyössä Edistetään vihapuheeseen puuttumista koulutuksen ja viestinnän avulla	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely Kyllä/ei	Kaikki toimialat
Kehitetään saamelaisväestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteita	Pilotoidaan kokemusperäisen tiedon kerääminen seuraavan valtuustokauden hyvinvointikertomukseen hyvinvointialueen, Saamelaiskäräjien ja saamelaisalueen kuntien yhteistyönä. Vakiinnutetaan Saamelaiskäräjien osallistuminen saamelaisväestön hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden yhteistyörakenteeseen.	Yhteinen kokemusperäisen tiedon kerääminen on toteutettu (kyllä/ei). Käyty saamelaiskäräjälain 9§:n mukainen neuvottelu (kyllä/ei). Yhteistyö on vakiintunut neuvottelussa sovitulla tavalla (kyllä/ei)	Hallinto-osasto (hyvinvointikoordinaattori), yhteistyössä Saamelaiskäräjät, Lapha, saamelaisalueen kunnat ja järjestöt

3.6 Kotoutumisen edistäminen

Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Inarin kunnan kotoutumisohjelmassa on kuvattu kotoutumisohjelman palvelut ja niiden järjestäminen, sekä kunnan muut kotoutumista edistävät palvelut. Kunnanhallitus on hyväksynyt kotoutumisohjelman xx.xx.2026. Kotoutumisohjelman toimenpideohjelma on liitetty osaksi laajaa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa, jotta kotoutumisen edistäminen kytkeytyisi aiempaa vahvemmin osaksi terveyden, hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämisen työtä.

Kotoutumisen edistämisen toimenpideohjelma			
Tavoite	Toimenpide	Mittari	Päävastuu ja yhteistyötahot
Maahanmuuttajat löytävät kunnan palvelut	Maahanmuuttajan palvelupolku on kuvattu kunnan verkkosivuille ja sitä pidetään ajan tasalla	Kyllä/ei	Hallinto-osasto, yritys- ja kehittämispalvelut
	Palvelupolusta ja kotoutumispalveluista tiedotetaan säännöllisesti 2 x vuodessa (julkisesti ja työnantajille)	Kyllä/ei	
	Englanninkieliset verkkosivut pidetään ajan tasalla	Kyllä/ei Verkkosivuilta tuleva palaute	Kaikki toimialat
	Maahanmuuttajien verkostoitumista tuetaan järjestämällä muuttajailtoja, jotka toteutetaan suomen- ja englannin kielellä	Kyllä/ei	Yritys- ja kehittämispalvelut, yhteistyössä muut toimialat
	Kuntamarkkinointiesite on saatavilla myös englanniksi		Yritys- ja kehittämispalvelut
	Viranomaisilla on tieto kotoutumisen edistämisen palveluista	Kyllä/ei	Hallinto-osasto

Maahanmuuttajilla on muiden kuntalaisten kanssa yhtäläiset mahdollisuudet osallistua kunnan toiminnan suunnitteluun	Kuntalaiskyselyt toteutetaan myös englannin kielellä Kannanotto- ja palauteväylien kautta on mahdollista jättää palautetta englannin kielellä	Kyllä/ei Kyllä/ei	Hallinto-osasto Kaikki toimialat
Maahanmuuttajat tuntevat suomalaisen ja inarilaisen kulttuurin	Järjestetään kieli- ja kulttuurikahvilatoimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kunnan englanninkielisille verkkosivuille lisätään tietoa saamen kielistä ja kulttuurista Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa tuetaan kotoutumista integroimalla maahanmuuttajat osaksi ryhmiä	Toteutuneet kieli- ja kulttuurikahvilat Kyllä/ei	Hallinto-osasto yhteistyössä sivistysosaston kanssa Varhaiskasvatus, koulut
Maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksien tukeminen	Kehitetään vaihtoehtoisia mahdollisuuksia suomen kielen opetuksen järjestämiseen Yritysneuvontaa tarjotaan myös englannin kielellä	Kyllä/ei Kyllä/ei	Kansalaisopisto Yritys- ja kehittämisspalvelut

4 Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano

Inarin kunnan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2026–2029 suuntaa koko valtuustokauden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Näin inarilaisten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta saatavilla oleva tieto ohjaa kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua ja resurssien suuntaamista. Valtuustokaudelle asetettuja tavoitteita päivitetään ja tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksen vuosiraportissa ja seuraavan vuoden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa, jotka valmistellaan vuosittain samanaikaisesti tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa.

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman toimeenpano tapahtuu toimialojen ja sidosryhmien monialaisena yhteistyönä. Vuosittaisen hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelun yhteydessä hyvinvointikoordinaattori määrittelee yhdessä toimialojen ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kanssa, mitkä toimenpiteet valtuustokauden suunnitelmasta minäkin vuonna toteutetaan. Vuosiraporttia ja seuraavan vuoden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa hyödynnetään toimialojen seuraavan vuoden talous- ja toimintasuunnittelussa. Talousarviossa vahvistetaan toimialoittain hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman mukaiset toimenpiteet seuraavalle vuodelle. Samalla määritellään mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Näin hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus ja -suunnitelma tukevat kunnan päätöksentekoa, auttavat priorisoimaan toimintaa ja varmistavat toiminnan resurssit. Koko valtuustokauden tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen arviointi tehdään valtuustokauden päättyessä laajassa hyvinvointi- ja turvallisuuskertomuksessa vuosilta 2025–2028.

Inarin kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä koordinoi hyvinvointikoordinaattori. Työtä tukemaan on nimetty poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii kunnanjohtaja. Työryhmään on nimetty hallintojohtaja, sivistysjohtaja, tekninen johtaja, kehitysjohtaja, talouspääällikkö, viestintä- ja yhteistoimintapäällikkö, luottamushenkilöedustaja sekä hyvinvointikoordinaattori.

Keskeisimmät liittyvät asiakirjat

[Laaja hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus 2021–2024](#)

[Inarin kuntastrategia 2030](#)

[Inarin kunnan saamen kielistrategia](#)

[Inarin kunnan osallisuusohjelma](#)

Inarin kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma (lausunnoilla/päivityksessä)

Inarin kunnan kotoutumisohjelma (luonnos)

Inarin kunnan ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (luonnos)

Inari liikuttaa luonnostaan – kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma (luonnos)
